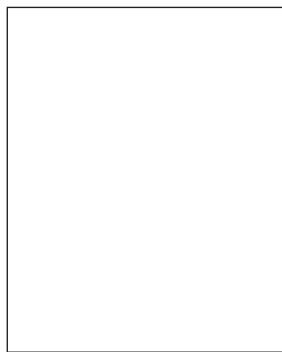

Försäkring runt Östersjön

— om utvecklingen av försäkringsmarknader i Estland, Lettland, Litauen och nordvästra Ryssland

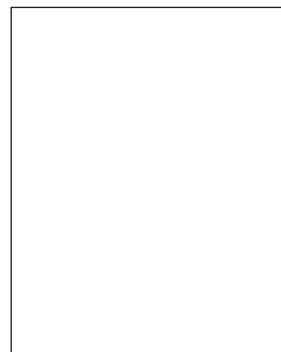
av **Olof Engfeldt** och **Larissa Rybalko**, IFU utbildnings AB

Olof Engfeldt

Olof Engfeldt är jurkand och har arbetat på IFU sedan 1974. Sedan 1993 har han byggt upp IFUs kontaktnät med försäkringsbranscherna i Ryssland, Vitryssland, Ukraina och de baltiska staterna.

Larissa Rybalko är född i Ukraina och är ekonomi licentiat vid universitetet i St Petersburg. Hon har arbetat vid Universitetet, Institut Strakhovanija och på försäkringsbolaget Progress-Neva i St Petersburg och arbetar just nu med IFUs Östeuropaprojekt.

Larissa Rybalko

IFU har arbetat med olika projekt i Ryssland sedan 1993 och i Estland sedan 1994. I Ryssland har IFU medverkat i uppbyggnaden av en försäkringshögskola, Institut Strakhovanija, knuten till ekonomiska fakulteten vid universitetet i St Petersburg. Med stöd av svenska staten och Finanskommittén inom Borgmästarämbetet i St Petersburg har IFU medverkat i organisationsutveckling, lärarutbildningsprogram, utveckling av internationellt kontaktnät, produktion av läroböcker på ryska och studiebesök för ryska lärare i Sverige.

I Estland har IFU i samarbete med estniska försäkringsförbundet, Eesti Kindlustusseltide, genomfört dels en utbildning för skadereglerare och dels ett lärarutbildningsprogram. Även

detta har skett med stöd av svenska staten och estniska myndigheter.

IFU arbetar också med kontakter i Lettland, Litauen, Ukraina och Vitryssland. Tillsammans med IFUs kontakter i Norden och Europa hoppas vi vara en del av stödet till uppbyggnaden av en finansiell infrastruktur i Östeuropa.

Stödet för utveckling kan inte bara bestå av bistånd. Det är nödvändigt att det kompletteras med normala internationella kontakter både mellan olika branschorganisationer och på kommersiell bas.

I syfte att underlätta för nordiska försäkringstjänstemän att ta sitt ansvar har vi sammanställt denna artikel. Situationen i dessa länder är svåröverblickbar och ett sätt att

närma sig dessa marknader är att delta i olika projekt för utveckling av infrastrukturen.

Informationen till denna artikel är hämtad från egna erfarenheter och från material som producerats vid Universitetet, Institut Strakhovaniya och Rosstrakhnadzor i St Petersburg och från material som presenterades av de baltiska försäkringsförbunden och tillsynsmyndigheterna vid OECD-mötet i Stockholm i september 1995.

Vi har försökt redovisa materialet så att det är jämförbart mellan de olika länderna. I avsnittet om *"Ryssland, Speciella problem"*, redovisar vi problem som till stor del är gemensamma med övriga f d sovjetrepubliker. I de baltiska staterna, möjligen med undantag för Litauen, har man dock varit snabbare med att införa regler om tillsyn och annat som ger en stabil struktur.

Allmänhetens förtroende för försäkring hänger intimt samman med regler om försäkringsbolagens solvens och värdebeständiga investeringar. I detta avseende är det särskilt viktigt att veta om det finns några begränsningar att investera utomlands. Reglerna är oklara och kan inte alltid utläsas av en enskild lag.

För att undvika onödiga upprepningar i artikeln avstår vi från att redovisa speciella problem under beskrivningen av Estland, Lettland och Litauen. Vi har heller inte alltid, t.ex. rörande investeringsregler, haft tillgång till jämförbar information från de olika länderna varför jämförelserna ibland haltar.

I stället för att avvakta med en fullödlig komparativ studie någon gång i framtiden har vi valt att redovisa det som vi har tillgängligt nu.

Försäkring i Sovjet

Före Oktoberrevolutionen 1917 existerade i Ryssland ett ganska välutvecklat försäkringssystem. Men första världskriget, revolutionen och den följande ekonomiska krisen urholkade värdet på försäkringsbeloppen och

utbetalningarna, och ledde till att försäkringsbolagen blev tvungna att dra ned sin aktivitet under 1917.

Omedelbart efter revolutionen fortsatte dock bolagen sin verksamhet i ursprunglig form. Under överinseende av en nyinrättad myndighet skapades en ny försäkringsorganisation för lokal och ömsesidig försäkring.

Den 23/7 1918 infördes ett dekret: *"Om grundvalarna för statlig kontroll"* över alla slag av försäkring. Dekretet låg i linje med målet att upprätta en statlig tillsynsmyndighet för försäkringsbolag och förbereda övergången till ett förstatligande av all försäkringsverksamhet.

Den 28/11 1918 togs dekretet *"Om organiserande av försäkringsverksamhet i Ryssland"* enligt vilket all försäkring, med undantag för ömsesidiga och kooperativa bolag, monopoliserades av staten och bolagens tillgångar förklarades statlig egendom. Personförsäkring kom att administreras av speciella sparkassor, och sakförsäkring meddelades genom *"Brandförsäkringsavdelningen"*.

Den 6/11 1921 utkom ett dekret: *"Om statlig egendomsförsäkring"*.

I februari 1921 skapades *"Gosstrakh"* som tilldelades ensamrätt till att meddela försäkring. Till att börja med inskränkte sig Gosstrakhs verksamhet till sakförsäkring, men från och med 1922 infördes också personförsäkring.

Den 18 september 1925 togs *"Förordningen om statlig försäkring i SSSR"*, i vilket det statliga försäkringsmonopolet stadfästes och det förbundsrepublikanska statliga försäkringssystemet grundades, dvs. all försäkringsverksamhet var underordnad dels den sovjetiska centralmakten, dels territoriella organ (som t ex statsorganen i den delstat verksamheten bedrevs).

De grundläggande principerna inom detta system var följande:

1. Statligt monopol för alla typer av försäkring.

2. Koncentration av all försäkring inom landet till ett enda system av statlig försäkring.
3. ”Demokratisk *centralism*” vad beträffar organisation och genomförande av försäkringsverksamhet. (Innebär att centralmakten sätter principer och ramar för verksamheten; inom dessa ramar råder viss självständighet vad avser verkställandet.)
4. Operativ självständighet för statliga försäkringsorgan i löpande frågor, under nära samverkan med alla finans- och kreditsystem i landet.
5. Ekonomisk självständighet för försäkringsverksamhet vad avser själva driften.
6. Uppdelning i nationell och internationell försäkring, vad avser organisatoriska förhållanden.

Systemet med statlig försäkring bestod i nästan oförändrad form under 60 år. Vad beträffar försäkringslagstiftning, så existerade under sovjettiden ingen speciell lag som reglerade försäkringsverksamhet (några artiklar/paragrafer som hade koppling till försäkring var införda i den allmänna lagstiftningen). Ej

heller fanns någon högre försäkringsutbildning för specialister inom försäkring eller för försäkringsmatematiker.

Men nya tider stundar, och inom detta område – såväl i Ryssland som i andra före detta sovjetiska territorier – har stora förändringar skett den sista tiden.

Allmänt om marknaden

Försäkringsmarknaden är beroende av många olika faktorer såsom t.ex. tradition, befolkningssammansättning, näringslivets struktur, risksituationen, statliga system osv. Nedan har vi sammanställt viss grundläggande fakta.

Till nordvästra Ryssland, vårt närområde av detta världens största nation, brukar man räkna regionerna Murmansk, Karelen, Archangelsk, Novgorod, Leningrad, St Petersburg och Pskov.

I St Petersburg, centrum för vårt närområde, bor drygt 5 miljoner invånare. Där är utbildningsnivå och välstånd högre än i genomsnittet av Ryssland. En stor del av tidigare näringsliv där har varit starkt inriktat på

Tabell 1. Vissa grundläggande fakta.

	Sverige	Estland	Lettland	Litauen	Ryssland
Yta i km ²	450 000	45 000	65 000	65 000	17 075 000
Invånarantal i miljoner	8,7	1,6	2,6	3,7	150,0
Invånare/km ²	21	35	42	57	8,7
BNP/inv i USD 1992	26 142	2 770	2 470	-	2 520
Befolknings-sammansättning 1992	94% svenskar 6% utl. medb.	62 % ester 30% ryssar 3% ukrain.	52% letter 34% ryssar 5% ukrain.	80% litauer 9% ryssar 7% polacker	80% ryssar 4% tatarer 3% ukrain.
Valuta	Kronor	Kroon	Lats	Litas	Rubel
1 SEK =	-	1,7	0.08	0,56	670
Huvudstad	Stockholm	Tallinn	Riga	Vilnius	Moskva

Tabell 2. Näringsverksamhet i förhållande till BNP respektive antal sysselsatta i %

	Sverige	Estland	Lettland	Litauen	Ryssland
Jord- och skogsbruk	2 / 3	13 / 13	25 / 16	17 / 18	20 / 13
Industri och bygg	31 / 26	59 / 42	46 / 41	63 / 48	55 / 39
Övrigt	67 / 71	28 / 45	29 / 43	20 / 34	25 / 48

militär verksamhet och en förskjutning sker nu mot civil produktion.

Av tradition har sovjetmedborgarna lutat sig mot familj, vänner och stat. När det statliga trygghetssystemet har fallit sönder och inflationen har härjat har en okänd marknad vuxit fram med banker, försäkringsbolag och bevakningsföretag. Nu står ofta våra grannar vilsna och fundersamma över hur de ska lösa sitt företags eller sina privata riskfrågor.

Utvecklingen efter sovjettiden har gått olika långt i olika länder. De gamla monopolistiska statliga bolagen från sovjettiden, Gosstrakh och Ingosstrakh, lever kvar – ibland med nytt namn – och sätter fortfarande sin prägel på marknaden.

De nya privata bolagen tar dock marknadsandelar och tvingar fram en förändring. Successivt växer det också fram nya behov när statshandel ersätts av fri företagsamhet, när en egendomsägande medelklass etablerar sig och när nya regler införs t.ex. om skadeståndsersättning vid trafikolyckor.

Marknadens tillväxt förstärks också genom införandet av obligatoriska försäkringar och inom hela Östersjöområdet har nya bolag bildats i snabb takt under de senaste åren. Återförsäkrarna är dock för svaga och kringtjänster som skadebesiktning, mäklarverksamhet m.m. är utvecklade.

I samtliga länder finns försäkringsförbund och tillsynsmyndigheter. Deras främsta uppgift just nu är att utveckla lagstiftningen och infrastrukturen. Informationen om utvecklingen ökar också tack vare dessa organisationers krav på öppen information om försäkringsbolagen.

Samtliga baltiska stater har internationellt samarbete. I norr med Finland, Sverige och USA. Tyskland är aktivt överallt medan England och Frankrike, med undantag för mäklare, knappast visat något intresse alls. I St Petersburg finns såväl finska som tyska och amerikanska intressen representerade. De flesta utländska försäkringsbolag tycks dock

anse att tiden ännu inte är mogen för att gå in mer aktivt.

Ryssland

Lagar och tillsyn

Den ryska försäkringslagstiftningen upplevs av aktörerna på marknaden som alltför hård, osmidig och dessutom "orättvis". Tillsammans med valutalagstiftningen och skattelagstiftningen lägger den många hinder i vägen för utvecklandet av en dynamisk försäkringsmarknad, men den är inte alltid till nackdel för de ryska bolagen då den effektivt skyddar dessa från utländsk konkurrens. Att lagstiftningen inte ger konsumenten (försäkringstagaren) något nämnbart skydd gör saken inte bättre.

Tillsynsmyndigheten, Rosstrakhnadzor, bildades 1992 och lyder direkt under regeringen. I Moskva arbetar ungefär 200 personer. Det finns också 18 regionala kontor. Kontoret i S:t Petersburg startades efter påtryckningar från stadens borgmästare och är ett av de första regionala kontoren. Verksamheten brottas med stora svårigheter, bl.a. med avseende på personal och övriga resurser. Men den behöver också mer erfarenhet, tydligare regler att agera efter, samt kraftfullare instrument för verkställighet av tagna beslut och utfärdade förordningar.

Viktiga lagar och förordningar som reglerar den ryska försäkringsmarknaden:

1. Lagen om försäkring, från den 27.11.92.
2. Villkor för licensiering av försäkringsverksamhet på Ryska Federationens territorium, från den 12.10.92.
3. Redovisningsregler för försäkringsorganisationer, utfärdade av Rosstrakhnadzor den 08.10.92.
4. Placeringsregler för försäkringsreserver, utfärdade av Rosstrakhnadzor den 09.06.93.
5. Lagen om beskattning av försäkringsverksamhet, 1992.

Kapitaltäckningskraven för bolagen har hit-

tills varit ganska beskedliga, men kraftiga höjningar är på gång. Följande minimikrav är på förslag:

- livförsäkring 800 000 ECU
- sakförsäkring 300 000 ECU
- återförsäkring 900 000 ECU

Hårda regler kring valutahantering gör det svårt för bolagen att agera internationellt och att försäkra vissa slag av risker. En möjlighet att lindra effekterna av detta är att samarbeta med utländska bolag eller att grunda gemensamägda bolag. Denna möjlighet har dock varit svår att utnyttja i praktiken givet den ägarbegränsning som gäller för utländska intressen: max 49% utländskt ägande tillåts för närvarande i bolag med både ryska och utländska intressen.

Skattelagstiftning är sträng och upplevs som mycket betungande av bolagen, något som har skapat en marknad för skatteplanering.

Marknaden

Den ryska försäkringsmarknaden började ta form i början 90-talet. I slutet 1994 var ca 4 000 försäkringsbolag registrerade, men bara 2 000 av dessa är verksamma/aktiva, de övriga är "vilande bolag". Av bolagen är 24 licensierade återförsäkringsbolag. Kapaciteten är dock låg. Som regel är bolagen inte specialiserade. De 50 största bolagen svarar för ca 43% av försäkringsmarknaden, och 27 bolag ägnar sig uteslutande åt livförsäkring.

Viktiga bolag på marknaden i S:t Petersburg och nordvästra Ryssland är, mätt i premieinkomst 1994, Rossgosstrakh, ASKO-Petersburg, Virilis, Nevskaja, Russ, Lado-Balt, Progress-Neva och Ingosstrakh. Utländska bolag verksamma i detta område är t.ex. AIG, Pohjola, Münchener Rück och Kölnische Rück.

De finns ett antal försäkringsförbund i Ryssland:

- "Rysslands försäkringsgivares förbund", som skapades 1992. Det har 50 medlemmar och har som främsta uppgift att meddela

undervisning åt sina medlemmar.

- "Ryska förbundet av försäkringsgivare" skapades 1992 och har 40 medlemmar. Dess huvuduppgift är att verka för att skapa en infrastruktur inom försäkring åt sina medlemmar.
- "Ryska sjukförsäkringsbolags förening", skapad 1992, är en icke-kommersiell organisation.
- "S:t Petersburgs försäkringsgivares förbund" grundades 1992 av 15 av stadens försäkringsbolag. I mars 1995 hade förbundet 40 medlemmar, varav 33 försäkringsbolag. Ordförande är Alexander Tihonov, vd i Sphinx. Förbundet ingår i stadens försäkringsförening och i Nordväst-regionens förening samt i ett av de nationella förbunden.

Försäkring kan delas in i obligatorisk och frivillig försäkring. Socialförsäkring, folkpension, arbetslöshetsförsäkring, sjukförsäkring, ansvarsförsäkring för publika transportbolag och trafikförsäkring är, med vissa reservationer, obligatoriska.

Försäkringsmarknadens utveckling sker under påverkan av minst tre grundläggande faktorer:

- den allmänna ekonomiska utvecklingen i samhället
- omstruktureringen i samhället skapar nya behov av försäkringstjänster
- inflytande från den internationella försäkringsmarknaden

Premier och försäkringsutbetalningar 1992-1994

Försäkringsmarknaden i Ryssland har ändrat karaktär en del under de tre senaste åren. Under 1994 ökade premievolymen med två gånger reallt, och uppgick totalt till knappt \$ 3 miljarder, varav över 50% var premier för personförsäkring. Personförsäkring är den bransch som ökat mest under de senaste åren. (Se tabell 3, nästa sida).

Tabell 3. Premier och försäkringsutbetalningar 1992-1994

	Premier, %			Utbetalningar, %		
	1992	1993	1994	1992	1993	1994
Försäkringsbransch						
Personförsäkring	33,07	44,0	55,9	37,92	47,0	56,0
Egendomsförsäkring	36,91	28,3	21,3	35,91	25,3	22,0
Kreditförsäkring	30,02	-	-	26,17	-	-
Ansvarsförsäkring	-	18,3	-	-	16,5	5,0
Obligatorisk försäkring	-	9,4	22,8	-	11,2	17,0
Totalt	100	100	100	100	100	10

Personförsäkring

På grund av den höga inflationstakten har andelen kort livförsäkring (upp till ett år) ökat sin andel på marknaden för personförsäkring. Den mest populära formen, med avseende på premieinkomst, inom livförsäkring är "kort tjänstepension", där företagen betalar premien åt sina anställda (ca 80% av totala premieinkomsten).

Orsaken till populariteten hos denna försäkringsform har samband med dels de skattefördelar företagen erhåller, dels genom att den löser problemet med att erhålla kontanta pengar, ett problem som är ständigt närvarande i den ryska ekonomin (just därför värderas också likvida medel högre än icke likvida). Inom personförsäkring erbjuds:

- livförsäkring
- barnförsäkring (sammansatt kapitalförsäkring)
- sjukförsäkring genom arbetsgivaren för alla medborgare (såväl obligatorisk som frivillig)
- olycks- och arbetsskadeförsäkring genom arbetsgivaren för anställda inom krigsmakten, polisen, skattemyndigheterna och social service (obligatorisk)
- vårdförsäkring
- vårdkostnadsförsäkring vid utlandsvistelse

Egendomsförsäkring

De områden bolagen föredrar att arbeta inom är flygkaskoförsäkring, godsförsäkring och

försäkring av lager. "Vanlig brandförsäkring" arbetar så gott som samtliga bolag med. Följande produkter erbjuds:

- villa/hem försäkring
- företagsförsäkring
- transport- och godsförsäkring
- motorförsäkring
- kreditförsäkring

Ansvarsförsäkring

En väsentlig roll för utvecklingen av försäkringsmarknaden spelar skapandet av en marknad för ansvarsförsäkring. Från början av 1995 har trafikförsäkringen fått en allt större spridning, och försäkringar för läkares och journalisters ansvar börjar komma ut på marknaden, liksom olika former av miljöförsäkring. En särställning på marknaden intar försäkring av finansiella risker. Tyvärr inskränker sig den här typen av verksamhet ganska ofta endast till försäkring mot risken för utebliven betalning av tagen kredit, och i synnerhet till försäkring av kredittagarens ansvar för det fall att denne ej betalar tillbaks krediten. Denna sista typ av försäkring dominerar helt marknaden för ansvarsförsäkring i Ryssland, med en andel på ca 90%.

Investeringar

De ryska försäkringsbolagen orienterar sig mot samma typ av investeringar som av tradition varit praxis på världsmarknaden. Dessutom har de speciella drag som kännetecknar dagens utveckling i den ryska ekonomin, i

synnerhet den tröga privatiseringsprocessen, de svagt utvecklade värdepappers- och fastighetsmarknaderna och den dåliga avkastningen på statspapper, inverkat på inriktningen av investeringarna av de för tillfället fria medlen hos bolagen. För närvarande inriktar bolagen huvudsakligen sina investeringar mot följande områden:

- depositkonton i bank
- bankcertifikat
- övriga värdepapper med låg risk
- fastigheter
- emission av lån.

Enligt tillsynsmyndighetens direktiv "Placeringsregler för försäkringsreserver" måste bolagen iakttaga följande placeringsregler:

• statspapper	min. 10 %
• likvida medel på bank	min. 5 %
• fastigheter	max. 40 %
• bankväxlar och certifikat	max. 50 %
• värdepapper i aktiebolag	max. 40 %
• valutamedel	max. 10 %

Minst 80% av medel motsvarande de försäkringstekniska skulderna måste investeras inom Rysslands gränser.

Speciella problem

Dagens ryska försäkringsmarknad kännetecknas av följande problem:

- brist på konkurrens, med inslag av monopol: de statliga Rossgosstrakh och Ingosstrakh och dem närstående bolag
- hård beskattning, inte minst på grund av avsaknaden av avdragsrätt för premier hos bolagens kunder
- alltför höga premier
- förekomsten av en rad bolag som bara till namnet är försäkringsbolag och egentligen ägnar sig åt finansiell verksamhet och skatteplanering
- otillräckligt eget kapital hos bolagen i förhållande till de risker bolagen accepterar

- brist på gemensamma och enhetliga regler på försäkringsområdet
- otillräcklig utbildning och erfarenhet hos specialisterna på bolagen.

Ett stort problem är och har varit efterfrågan på försäkringstjänster, vilken helt klart är otillräcklig för en normal utveckling av marknaden. Detta faktum hänger samman med en rad omständigheter:

- brist på kunskap om, och erfarenhet av, försäkring hos befolkningen
- hög inflationsnivå
- stor andel företag i ekonomin som är statliga och som därigenom saknar incitament till att försäkra sig.

För att komma tillrätta med de ovannämnda problemen kan en utväg vara att:

- förändra skattelagstiftningen så att bolagen ej skattas ihjäl
- införa gemensamma och enhetliga regler för bolagens verksamhet
- införa ordentliga krav på minsta egenkapital för nya och befintliga bolag
- låta utländska bolag få samma rättigheter som ryska
- höja effektiviteten i tillsynsmyndighetens – Rosstrakhnadzor – verksamhet, inte bara på federal nivå, utan också på regional och lokal nivå.

Den fortsatta utvecklingen på försäkringsmarknaden kommer i mångt och mycket att bli avhängig av den allmänna ekonomiska utvecklingen i samhället och av de politiska förhållandena framöver.

Estland

Lagar och tillsyn

I Estland trädde Försäkringslagen i kraft i december 1992. Den bygger till stora delar på den estniska försäkringslagen från 1936 och EUs direktiv om försäkring. En ny lag är redan under utveckling och då med tillägg

avseende tillsyn och mäklare/agenter. Minimikapitalet för att starta ett försäkringsbolag är idag 2 miljoner Kroon. Detta belopp avser man att höja avsevärt beroende på bransch. För återförsäkring och obligatorisk pensionsförsäkring kommer beloppen att tiodubblas. En särskild trafikförsäkringslag från 1992 har redan omarbetats och den trädde i kraft 1 juli 1995. Den innehåller bl.a. nya regler om skadeståndsansvar.

Försäkringsinspektionen bildades i början av 1993 och har idag 10 anställda. Man lyder under Finansministeriet som också styr verksamheten inom Licenskommissionen, Trafikförsäkringsföreningen, Eesti Kindlustus, och en särskild enhet för försäkring inom ministeriets avdelning för bankfrågor. Bland personalen finns både en jurist och en aktuarie.

Inspektionen har givit ut årsböcker avseende 1992 och 1993. Årsboken för 1994 förväntas komma i oktober/november i år. Den estniska Inspektionen tycks ha en tätare kontroll än övriga länder och tycks också vara den mest välutvecklade. Finansieringen sker genom betalning från försäkringsbolagen i förhållande till premievolymer.

Marknaden

Det statliga bolaget Eesti Kindlustus är omorganiserat till ett statligt ägt aktiebolag och man avser att privatisera det. De första privata bolagen bildades 1991. Totalt är de 21 bolag varav 5 sysslar med livförsäkring och 16 med skadeförsäkring. Till detta kommer Estniska Trafikförsäkringsföreningen. I detta sammanhang kan nämnas att Estland bland dessa länder är ensamt om att vara anslutet till Gröna-kort-systemet. Eesti Kindlustus är störst inom egendomsförsäkring 25%, trafikförsäkring 38% och livförsäkring 71%. ASA är näst störst inom egendom och trafikförsäkring med ungefär 20%. Av resterande bolag når ingen över 7%. Polaris-Elu och Blig är näst störst inom livförsäkring med ca 14% vardera.

Estnisk lag tillåter 100% utländskt ägande, men styrelse och daglig ledning måste till stor del vara estnisk och bosatt i Estland. Bland bolag med utländska intressen märks Seesam (American International Group och Pohjola), Alte Leipziger (Tyskland), Eesti Aeromet (Ryssland), Inges (Ryssland), Blig (Phoenix International, USA), Hansa Kindlustus (Trygg-Hansa, Industriförsäkring och Eesti Kindlustus), Sampo (Finland) och Swiss Re (Schweiz).

Inhemska återförsäkringsbolag saknas. Bland skadeförsäkringsbolagen är det vanligt att återförsäkra även små risker till mellan 40 och 60%. Orsaken uppges vara att bolagen är så små.

Företagsförsäkring är långt vanligare än försäkring för privatpersoner. Det är också inom företagsförsäkring som man spår den snabbaste uppgången. Genom att trafikförsäkringen är obligatorisk så kan man räkna med en uppgång även här. Man påstår också att allmänhetens förtroende för försäkringsbranschen ökar vilket också bör påverka premievolymer positivt. På grund av Inspektionens täta kontroller finns redan vissa siffror för första halvåret 1995. Den totala premievolymer var 250 miljoner Kroon varav endast 8% kommer från livförsäkring. Marknaden ökar men livförsäkringsdelen minskar. Premievolymer 1994 var 309 miljoner Kroon varav knappt 11% avsåg livförsäkring.

Försäkringsförbundet, Eesti Kindlustusseltide, bildades i februari 1993. Chef är *Matti Klaar* som också är ansvarig för det kontor Swiss Re har i Tallin. De viktigaste arbetsuppgifterna idag är att främja utvecklingen av försäkringslagstiftningen, att arrangera olika utbildningsaktiviteter, skapa en databas och utföra speciella utredningar.

Investeringar

I Försäkringslagen finns regler om investeringar om hur de tekniska reserverna kan fördelas på obligationer, inteckningslån, fast-

igheter, aktier och bankkonton. Beträffande mer osäkra investeringar finns begränsningar. Icke börsnoterade aktier får t.ex. uppgå till högst 15%.

Lettland

Lagar och tillsyn

Tillsynen över försäkringsbranschen har sedan 1991 skett genom tillsynsavdelningen vid Finansministeriet. En särskild Försäkringsinspektion är under utveckling. Den regleras i Lagen om statlig försäkringsinspektion från september 1995.

Den oberoende tillsynsmyndigheten lyder under Finansministeriet och styrs av ovan nämnda lag, en stadga som ska godkännas av finansministern och till viss del av Lag om försäkring. För ömsesidiga bolag finns en särskild lag. Det finns också en lag som reglerar obligatoriska försäkringar.

Verksamheten vid försäkringsinspektionen finansieras genom avgifter från försäkringsbolagen. Under inspektionen finns ett råd för tillståndsärenden rörande försäkringsbolag och ett råd rörande tillståndsärenden för mäklare och agenter.

En ny lag om obligatorisk trafikförsäkring väntas träda i kraft från 1 januari 1996. Särskilda regler finns om utbildning, solvens och investeringar. Då det saknas fungerande utbildningssystem, då det råder stor brist på utbildade aktuarier och då det inte finns en fungerande finans- och fastighetsmarknad så är reglerna ibland svåra att följa.

Marknaden

De första privata bolagen bildades 1991. Idag finns 40 bolag varav 2/3 sysslar enbart med skadeförsäkring och 1/3 enbart med livförsäkring.

Latva som är statligt är ett liv- och olycksfallsförsäkringsbolag som utgör resten av det statliga Gosstrakh. Latva har ungefär 25% marknadsandel. Skadeförsäkringsrörelsen i Gosstrakh överfördes till Balta. Bland övriga

större bolag kan nämnas Ezerzeme, Baltijas Transporta Adrosinasana, Rigas Fenikss och Famlats.

Det finns tre ömsesidiga bolag. Alla är mycket små. Slita arbetar inom skadeförsäkring och Dzelzceņieku soildaritate arbetar inom livförsäkring. Antalet mäklare och agenter är 3 500.

Det utländska inflytandet är litet. Rigas Fenikss ägs av lettiska, litauiska och tyska intressen. Kölnische Rück har en agentur i Riga med ansvar för Baltikum, Vitryssland, Ukraina och Moldavien.

Det saknas inhemska återförsäkringsbolag. Återförsäkring sker företrädesvis genom Swiss Re, Lloyds och Munich Re.

Den samlade premievolymen 1994 var 35 miljoner USD fördelat på egendomsförsäkring 33%, livförsäkring 30%, motorfordonsförsäkring 11% och övrigt 26%.

Jämfört med 1993 är det en uppgång på knappt 40%. Samtidigt har återförsäkringspremierna ökat med 250%. En förklaring till den förhållandevis höga premieinkomsten inom livförsäkring sägs vara en ovanligt populär begravningsförsäkring.

Stöldmomentet inom bilförsäkring har orsakat stora förluster. Ansvarsförsäkring och transportförsäkring utvecklas snabbast. Vissa risker är obligatoriska att försäkra t.ex. statliga företags egendom och farliga transporter.

Försäkringsförbundet i Lettland har organiserat 15 st försäkringsbolag. Dessa bolag hör vanligtvis till de som har störst premievolymer och flest år på nacken. Förbundet har en heltidsanställd vd, *Juris Dumpis*.

Investeringar

Beskrivningen i lagen av gällande regler liknar reglerna för Estland. I den lettiska lagen nämns också kontanter som godtagbar investering. Vi har inte kunnat utläsa om det är en reell skillnad eller om det bara är beskrivningen som skiljer sig.

Litauen

Lagar och tillsyn

Försäkringsverksamheten är reglerad dels av några artiklar i civillagstiftningen och dels i en särskild lag rörande försäkring från september 1990. Lagstiftningen är under utveckling och man räknar med att mycket snart ha beslutat om en ny försäkringslag som väntas träda i kraft årsskiftet 1995/1996.

Försäkringsverksamheten har delats upp i obligatorisk och frivillig försäkring. Det är obligatoriskt att försäkra statligt ägd egendom, liv- och hälsoförsäkring vid resa och privatägda fastigheter. Arbetet pågår med att utveckla en lag om obligatorisk trafikförsäkring.

Tillsynen sköts av Litauens Försäkringsråd under Finansministeriet. Försäkringsrådet har en ovanligt stark koppling till de som de är satta att övervaka. Rådet består till 1/3 av representanter för det statliga försäkringsbolaget, 1/3 av representanter från övriga försäkringsbolag och 1/3 från Finansministeriet och andra regeringsorgan.

Marknaden

Idag finns 35 bolag som har rätt att bedriva verksamhet. Några av dem har en regionalt begränsad koncession. Flera bolag har fått sina licenser indragna under det senaste året.

Den obligatoriska försäkringen förmedlas endast av det statliga försäkringsbolaget. Detta bolag svarar också för en mycket stor del av den frivilliga försäkringen och har sammanlagt en marknadsandel på 80% av den totala marknaden.

Det statliga bolaget har alltså en mycket stark ställning i Litauen till skillnad mot de andra länderna där de nya bolagen snabbt tar marknadsandelar. Inhemska återförsäkringsbolag saknas. Större risker återförsäkras utomlands eller samförsäkras av flera inhemska bolag.

Det finns 6 bolag med delvis utländska intressen. Drauda (Tyskland), Baltik Garant (Ryssland), Victoria (Schweiz), Draudos gyvybes draudimas (Tyskland), Savipa (Spanien) och Balti Kindlustusselts Bico (Estland).

Jämfört med övriga länder har de utländska bolagen ett förhållandevis stort inflytande på branschens utveckling. Framtiden får utvisa om det är mest på gott eller ont.

Premievolymen 1994 för obligatorisk försäkring var 91 miljoner Litas och för frivillig försäkring 15 miljoner Litas.

Försäkringsförbundets chef, *Rimantas Stankevicius*, är också chef för försäkringsbolaget Drauda. Förbundets viktigaste uppgift är liksom i de andra länderna att påverka utvecklingen av lagstiftningen. Man undersöker också möjligheten att få igång en fungerade utbildningsverksamhet i samarbete med universitet och andra utbildningsorganisationer.

Investeringar

Idag finns inga speciella lagregler för försäkringsbolag om investeringar eller solvenskrav.

Slutord

I våra närmaste grannländer runt Östersjön pågår en snabb utveckling inom en marknad som kan utvecklas till bland de största i världen. Dess invånare har hög kompetens och är värd vår beundran när de ur en raserad struktur bygger något nytt.

Om Du i ett ögonblick av obetänksamhet förleds att tro att våra västerländska samhällen är överlägsna i allt, ställ Dig då frågan vem som först hade en man i rymden eller bättre, besök ett museum, ett efter kriget återuppbyggt slott, en konsert, en balettföreställning eller ett vanligt hem.

Betänk också att vi i Norden haft över 100 år på oss att forma strukturen i vår bransch.